

นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง¹

received 25 FEB 2019 revised 29 JUL 2019 accepted 5 SEP 2019

ศิริวัฒน์ ขำเกิด

อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏดุริยางคศาสตร์
แขนงนาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สุภาวดี โปธิเวชกุล (อาจารย์ที่ปรึกษา)

รองศาสตราจารย์
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

ชมพู่เพชรสายรุ้งเป็นผลไม้ประจำท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีที่มีชื่อเสียง แต่ยังไม่มีการนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานนาฏยศิลป์ ผู้วิจัยเห็นควรสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์เพื่อเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์เกี่ยวกับชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งของจังหวัดเพชรบุรี และ 2) สร้างสรรค์นาฏยศิลป์ชุดชมพู่เพชรสายรุ้ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานหลัก ได้แก่เจ้าของสวนชมพู่ที่มีประสบการณ์การปลูกชมพู่ 40 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในเขตตำบลหนองโสน อำเภอเมืองเพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นกำเนิดของชมพู่เพชรสายรุ้ง ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพแล้วใช้กระบวนการสามเส้าในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์มาออกแบบสร้างสรรค์เป็นนาฏยศิลป์ชุดชมพู่เพชรสายรุ้ง เมื่อออกแบบและฝึกซ้อมแล้วจึงนำผลงานเสนอต่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และปรับแก้ไขให้สมบูรณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. อัตลักษณ์เกี่ยวกับชมพู่เพชรสายรุ้งเด่นชัดที่สุดคือ ลักษณะผลทรงระฆังคว่ำ ผิวของผลเป็นสีเขียวอ่อนอมชมพูอ่อนถึงเข้มบริเวณฐานของผลขึ้นมาถึงกลางผล ความเข้มของสีชมพูผันแปรตามความเย็นของสภาพอากาศ ผิวของผลมีริ้วสีชมพูแนวตั้งรอบผลชมพูเรียกว่า “เส้นรุ้ง” เป็นที่มาของชื่อสายพันธุ์ เนื้อมีความกรอบและหวานไม่ต่ำกว่า 11 องศาบริกซ์ ที่สำคัญกลีบเลี้ยงที่ฐานผลชิดและงุ้มเข้าหากันเป็นช่องขนาดเล็กกว่านิ้วมือและผลกลวงมีเมล็ดอยู่ภายในประมาณ 1 - 3 เมล็ด

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง” ได้รับทุนสนับสนุน จาก สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ประจำปีงบประมาณ 2561

2. รูปแบบนาฏยศิลป์ชุดชมพูเพชรสายรุ้งที่สร้างสรรค์ขึ้น มีลักษณะประยุกต์ผสมผสานนาฏยศิลป์ไทย และนาฏยศิลป์ “กถัก” ของอินเดีย ตามความเชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของการปลุกชมพูของโลก แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 ดุแลชมพู ช่วงที่ 2 ระบำ และช่วงที่ 3 การเก็บเกี่ยว ใช้เวลาแสดง 8 นาที ดนตรีประกอบเป็นแบบร่วมสมัยผสมวัฒนธรรมไทยและอินเดีย ใช้นักแสดงชาย 5 คน หญิง 6 คน ใช้สีชมพู และเขียวในการแต่งเปลือกตา ต่างหู สร้อยคอ และกระโปรง ปีนปีกผมแบบเกสรชมพู เสื่อออกแบบตามลักษณะ เปลือกไม้และใบของต้นชมพู ใช้ไม้ไผ่สื่อถึงนั่งร้านและผ้าสำหรับเป็นถุงห่อผลชมพูมาสร้างเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ข้อค้นพบการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การนำเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ ในรูปแบบการแสดง ส่งผลดีต่อท้องถิ่น สามารถนำไปร่วมแสดงในงานประจำปีของจังหวัดเพชรบุรีและงานอื่น ๆ เพื่อการบริการและเผยแพร่เชิดชูท้องถิ่น

คำสำคัญ: นาฏยศิลป์สร้างสรรค์, ชมพูเพชรสายรุ้ง

Creative dramatic arts dance: Chompoo Phet Sai Rung.

Siriwat Kamgert

Lecturer of the Performing arts and Musical Arts Department,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

Suphavadee Photivetchakun (advisor)

Associate Professor of Performing arts in Master of Arts Degree,
Suan Sunandha Rajabhat University

Abstract

Chompoo Phet Sai Rung is the well-known local rose apple of Phetchaburi. However, no one has ever taken its identity to create a performing dance. Therefore, the researcher intended to bring this idea to create a symbolic dance for Phetchaburi province by having the purposes to; 1) determine the identity and characteristic of Chompoo Phet Sai Rung and 2) create a performing dance of Chompoo Phet Sai Rung. The participants were the people who had the rose apple orchards with more than 40-year experienced in Nong Sanoe Sub-district, Mueang Phetchaburi District, the original growing area of the Chompoo Phet Sai Rung. The qualitative data were collected for synthesizing the base of the Chompoo Phet Sai Rung dance design and creation. Triangulation process was used for data validation. The design of the dance and performance practice were comment and criticized by the experts for improvement and finalization.

The results were as follows:

1. The identity and characteristic of Chompoo Phet Sai Rung was revealed that the fruit shape looks like a bell curve with light green and light to dark pink from top to lower part and dark green from the bottom to the middle of it. The pink color shade is varied by the cool weather. The fruit also has light-to-dark pink vertical stripe around the rose apple called “Sen Rung” or rainbow lines, which became the name of this rose apple.

In addition, its meat is juicy crispy with sweetness more than 11 degree Brix. More importantly, its bottom sepals are curled in closely forming a small hole. Also, the fruit is hollow containing 1 - 3 seeds of it inside.

2. The form of the performing dance of Chompoo Phet Sai Rung created in this study applied combination of Thai performing arts and Indian “Kathak” style because India is the origin of rose apple of the world. The performance dance consisted of 3 parts;

the first part depicted the plant nursery, the second one was the dance, and the third part was the harvesting. The dance lasted 8 minutes. The background music was composed with a contemporary style of Thai and Indian’s culture. The dance was composed of 5 male and 6 female dancers. The features of the rose apple was designed for the costume; green and pink for eye-lid makeup, earrings, necklace, and skirt. Hairpin was made portraying the pollen of the rose apple. The tree bark and leaves were uses for designing shirt and blouse. Bamboo scaffolding and wrap-cloth were used as props.

The research results showed that presenting the locality iconic identity as the creative of art performance could effect to the community positively. This creative performance dance could be a part of Phetchaburi provincial annual festive and other events, which serve as promotion and praise of the local’s identity.

Keywords: Creative Dramatic arts Dance, Chompoo Phet Sai Rung

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเพชรบุรี อยู่บริเวณภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ทิศเหนือติดกับจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออกติดกับทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดกับประเทศเมียนมาร์ ทิศใต้ติดกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรีมีลักษณะทางภูมิประเทศหลากหลาย ทั้งทะเล แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ นอกจากความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติแล้ว จังหวัดเพชรบุรียังมีประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น การแข่งขันวัวเทียมเกวียน การแข่งขันวัวลาน การทำสวนตาลโตนด ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากไม้ตาล ขนมห่มอแกง และขนมหวานต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีภาษาเพชรบุรีหรือภาษาไทยสำเนียงเพชรบุรี ส่งผลให้จังหวัดเพชรบุรีมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย หากกล่าวถึงจังหวัดเพชรบุรีความคิดลำดับแรก ๆ ที่ประชาชนส่วนมากนึกถึง นอกจากขนมห่มอแกง ตาลโตนด ชายหาดชะอำ พระนครคีรีหรือเขาวัง ฯลฯ ผลผลิตทางการเกษตรที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดอีกหนึ่งอย่าง คือ ชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง ซึ่งปลูกได้ผลผลิตดีเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น (Phetchaburi Provincial's Office 2018, online)

ชมพู่เพชรสายรุ้ง หรือที่ชาวบ้านในจังหวัดเพชรบุรีเรียกติดปากว่า “ชมพู่เพชร” มีลักษณะผลเป็นทรงระฆังคว่ำ สีผิวของผลมีสีเขียวอ่อน ถ้าสุกจัดหรือใกล้ถึงช่วงเก็บเกี่ยว บริเวณฐานของผลชมพู่จะมีสีชมพูปนสีแดงโดยรอบ และมีเส้นสีชมพูปนสีแดงลากผ่านบริเวณฐานของผลขึ้นมาบริเวณกลางผลเป็นแนวเส้นตรง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง ชมพู่เพชรสายรุ้งสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างมาก ด้วยรสชาติที่อร่อย ถูกปากผู้บริโภค เนื้อชมพูกรอบ หวาน แน่น ทำให้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัด แต่ด้วยการดูแลรักษาที่ต้องเอาใจใส่ค่อนข้างมาก ทำให้ราคาชมพู่เพชรสายรุ้งมีราคาสูงกว่าราคาชมพู่พันธุ์อื่น ๆ ถือได้ว่าเป็นชมพู่ที่มีราคาสูงที่สุดในโลก และด้วยคุณภาพด้านรูปลักษณะและรสชาติ ชมพู่เพชรสายรุ้งเคยได้รับคัดเลือกเป็นของฝากมอบให้กับผู้นำอาเซียนในการประชุมอาเซียน เมื่อปี พ.ศ. 2552 ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรีอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการส่งออกขายในต่างประเทศที่ห้างแฟร์ไฟร์ ประเทศสิงคโปร์อีกด้วย (Muanglek 2018, online)

แต่ด้วยเหตุที่ว่าชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง ต้องการการดูแลที่ค่อนข้างมาก แม้กระทั่งการเก็บเกี่ยวเกษตรกรต้องสร้างนั่งร้านไม้ไผ่สูงประมาณ 3 - 4 เมตร ล้อมรอบต้นชมพู่ทุกต้นไว้สำหรับปีนขึ้นไปเก็บผลผลิต เพราะเรื่องผิวของผลชมพู่สำคัญหากผิวไม่สวยก็ขายไม่ได้ราคา เกษตรกรต้องคอยเปลี่ยนนั่งร้านไม้ไผ่ตามอายุการใช้งาน ซึ่งการเปลี่ยนนั่งร้านมีค่าใช้จ่ายที่สูงพอสมควร รวมถึงการดูแลที่ค่อนข้างมาก จึงทำให้เกษตรกรบางคนล้มเลิกและไปปลูกพืชอื่นแทนแม้ว่าชมพู่เพชรสายรุ้งจะราคาดีก็ตาม รวมถึงตลาดการค้าของชมพู่เพชรสายรุ้งมีน้อยกว่าชมพู่พันธุ์อื่น ๆ ซึ่งผลตรงนี้อาจทำให้ชมพู่เพชรสายรุ้งมีผู้ปลูกลดลงในอนาคต โดยมากแล้วชมพู่เพชรสายรุ้งจะรู้จักเฉพาะในท้องถิ่นและกลุ่มคนที่สนใจ แต่สำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นเอง และประชาชนทั่วไปอีกมากที่รู้จักชมพู่เพชรสายรุ้งเพียงผิวเผิน และไม่รู้จักเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของชมพู่เพชรสายรุ้งอย่างถ่องแท้ ซึ่งหากชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งเป็นที่รู้จักมากขึ้นก็จะส่งผลดีต่อเกษตรกรผู้ปลูกมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะนำชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง ซึ่งถือเป็นชมพู่ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี มาทำการแสดงทางด้านนาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของทางจังหวัดอีก 1 ชุด โดยผสมผสานกับนาฏศิลป์อินเดีย (กติก) ตามคำกล่าวที่ว่าชมพู่เป็นผลไม้เขตร้อน ที่มีต้นกำเนิดในประเทศอินเดียก่อนแพร่กระจายไปตามประเทศเขตร้อนต่าง ๆ (Na Songkhla 2003, 14) และกลายเป็นพันธุ์พื้นเมืองของประเทศนั้น ๆ การแสดงนี้ผู้วิจัยนำลักษณะท่าร่าของนาฏศิลป์กติกเข้ามาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย รวมถึงด้านเครื่องแต่งกายและดนตรีประกอบการแสดง ผู้วิจัยต้องการให้นำนาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง เป็นอีกหนึ่งชุดการแสดงที่ประชาสัมพันธ์ ถึงเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี และเป็นชุดการแสดงที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในโอกาสต่อไปจักได้นำการแสดงชมพู่เพชรสายรุ้งออกเผยแพร่ตามวาระต่าง ๆ รวมถึงสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อทำให้การแสดงคงอยู่และเป็นแนวทางให้กับบุคคลที่สนใจสร้างนาฏศิลป์จากวัฒนธรรมท้องถิ่นในภายหน้าสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ ลักษณะของชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งจังหวัดเพชรบุรี
2. สร้างนาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุด “ชมพู่เพชรสายรุ้ง”

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านบุคคล และด้านเวลา และสถานที่ ดังนี้

ด้านเนื้อหา

ศึกษาเอกลักษณ์และลักษณะของชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการสร้างนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง

ด้านบุคคล

ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง แบ่งออกเป็น 3 ข้อ ดังนี้

1. เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรปลูกชมพู่เพชรสายรุ้งมานานกว่า 40 ปี โดยใช้วิธีการสืบพันธุ์ผู้ให้ข้อมูลแบบการสุ่มทางทฤษฎี Snowball
2. ผู้ให้ข้อมูลต้องมีส่วนชมพู่เพชรสายรุ้งเป็นของตนเองและมีประสบการณ์การทำสวนชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง 40 ปี ขึ้นไป

3. ผู้ให้ข้อมูลอาจเป็นเจ้าของหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในท้องถิ่นว่าเป็นปราชญ์ด้านชมพู่เพชรสายรุ้ง

ด้านสถานที่ และเวลา

ศึกษาเฉพาะสวนชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งที่อยู่ในตำบลหนองโสน จังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น สาเหตุที่เลือกตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพราะเป็นต้นกำเนิดของชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง ผู้วิจัยออกแบบวิธีดำเนินการวิจัย ออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ๆ ได้แก่ ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และวิธีสร้างสรรค์การแสดง

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ในส่วนของข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งมาจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดในขอบเขตของการวิจัยด้านบุคคล โดยใช้วิธีการสุ่มทางทฤษฎี Snowball (Sutthinarakorn 2013, 58) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เกษตรกรกลุ่มที่ 2 เจ้าของที่เกษตรจังหวัด และกลุ่มที่ 3 ผู้ได้รับการยอมรับเสมือนเป็นปราชญ์ด้านชมพู่เพชรสายรุ้ง หรือหัวหน้ากลุ่มชมพู่เพชรสายรุ้ง สำหรับข้อมูลเชิงทุติยภูมิผู้วิจัย ได้สืบค้นจากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ ข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม ผู้วิจัยจำแนกหมวดหมู่ข้อมูลและตรวจทานความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อสรุปของข้อมูลที่น่าเชื่อถือ แล้วจึงมาใช้เป็นฐานในการสร้างสรรค์การแสดง

วิธีสร้างสรรค์การแสดง

ผู้วิจัยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์มาเป็นหลักในการสร้างผลงาน ประกอบด้วย ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ ทฤษฎีการสร้างสรรค์งาน ทฤษฎีการออกแบบลวดลายผ้า และเครื่องแต่งกาย และแนวคิดสำหรับการสร้างสรรค์เพลงประกอบการแสดง

ผลการวิจัย

ประวัติขมพู่เพชรสายรุ้ง

ขมพู่ มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดียซึ่งนับเป็นเป็นศูนย์กลางของการปลูกขมพู่ หลังจากนั้นขมพู่ได้แพร่กระจายไปตามประเทศเขตร้อนต่าง ๆ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และมีมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขมพู่อยู่ในตระกูลเดียวกับฝรั่งและหว่า (Na Songkhla 2003, 14) ขมพู่ที่นิยมปลูกเป็นพันธุ์การค้าในประเทศไทย มี 5 สายพันธุ์ ได้แก่ ขมพู่พันธุ์ทุลเกล้า ขมพู่พันธุ์ทับทิมจันทร์ ขมพู่พันธุ์เพชรน้ำผึ้ง ขมพู่พันธุ์เพชรสามพราน (เพชรสุวรรณ) และขมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้ง (Pransilapa et al. 1999, 1 - 2)

ขมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งของจังหวัดเพชรบุรีถือเป็นขมพู่ที่มีราคาสูงกว่าขมพู่ทุกสายพันธุ์ที่กล่าวมา โดยขมพู่เกรด A ขนาดลูกประมาณ 7 - 10 ลูกเท่ากับ 1 กิโลกรัม มีราคาขายอยู่ที่ประมาณ 300 - 350 บาท (Phewkum, R. 2018, Interview) รวมถึงการดูแลที่ค่อนข้างมาก จึงทำให้ขมพู่เพชรสายรุ้งมีราคาสูงถึงจะมีราคาที่สูงแต่ผู้ปลูกก็นิยมปลูกน้อยลง เพราะต้องดูแลมากเป็นพิเศษและการสร้างนั้ร้านไม้ไผ่ล้อมรอบต้นขมพู่ในการเก็บเกี่ยวใช้ทุนค่อนข้างสูงและต้องเปลี่ยนนั้ร้านไม้ไผ่ทุก 2 - 3 ปีรวมถึงการเก็บผลผลิตที่ต้องปีนนั้ร้านขึ้นไปเก็บเพื่อให้ได้ขมพู่ผิวที่สวยงามเพื่อจะได้ราคาดี ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกขมพู่พันธุ์อื่น ๆ กันไม่น้อยถึงอย่างไร ขมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งก็ยังถือเป็นผลไม้ขึ้นชื่อและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี เช่น การได้เป็นสินค้าที่มอบให้กับผู้นำประเทศกลุ่มอาเซียนที่มาประชุมอาเซียน เมื่อปี พ.ศ. 2552 ณ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี หรือการส่งออกไปขายในต่างจังหวัด กรุงเทพมหานคร หรือต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น (Satyam 2018, online)

สาเหตุที่ทำให้ขมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งมีราคาสูง เป็นเพราะรสชาติที่หวานจัด เนื้อกรอบแน่น เนื้อไม่ซ้ำ ผิวสวย การดูแลที่ต้องเอาใจใส่ และไม่มีพื้นที่อื่นใดที่จะสามารถปลูกและได้รสชาติอร่อยเท่าในจังหวัดเพชรบุรี ทำให้ขมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งได้รับการจดทะเบียนให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา GI (Geographical Indication) หมายถึง ตราสัญลักษณ์ที่ประกันได้ว่าสินค้าชนิดนั้น ๆ มาจากแหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจง เป็นผลผลิตจากพื้นที่ดังกล่าวเสมือนเป็นแบรนด์ของท้องถิ่นไม่มีที่ไหนสามารถผลิตให้เหมือนได้ ซึ่งบ่งบอกถึงคุณภาพและที่มาของสินค้า (Palangkaset 2018, online)

ที่มาของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง

ชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง มีประวัติความเป็นมาแตกต่างกัน มีการสันนิษฐานแหล่งที่มาแบ่งออกเป็น 2 เรื่อง ดังนี้

1. ชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง มาจากพระครูญาณวิมล (หลวงพ่อพ่วง)

พระครูญาณวิมล (หลวงพ่อพ่วง) เจ้าอาวาสองค์ที่ 2 ของวัดศาลาเขื่อน เป็นคนแรกที่นำชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งมาปลูกบริเวณหน้าวัดศาลาเขื่อน ตำบลตำรุ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2378 โดยได้รับพระราชทานต้นชมพู จำนวน 1 ต้น จากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชมพูที่ปลูกให้ผลผลิตที่มีรสชาติหวาน กรอบอร่อย ทำให้ผู้คนที่ได้รับประทานรู้สึกชื่นชอบและมาขอตอนกิ่งต้นชมพูเป็นจำนวนมากและนำไปปลูกบริเวณบ้านของตน ต่อมาชมพูต้นนี้ได้ตายลง เมื่อ ปี พ.ศ. 2530 รวมอายุได้ 152 ปี ถือเป็นชมพูต้นแรกของจังหวัดเพชรบุรี (Kaenyook 2015, 85)

2. ชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง มาจากนายหรั่ง แซ่ไคว้

นายหรั่ง แซ่ไคว้ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2358 ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีฝั่งตรงข้ามวัดขุนตรา ซึ่งเดิมเรียกกันว่าบ้านสะพานยายนม นายหรั่งมีอาชีพค้าน้ำตาลทางเรือระหว่างเพชรบุรีและกรุงเทพฯ ต่อมานายหรั่งนำกิ่งพันธุ์ชมพู 3 กิ่ง (ไม่ปรากฏแหล่งที่มา) ซึ่งเป็นกิ่งพันธุ์ชมพูพันธุ์สายรุ้งรุ่นแรก มาปลูกไว้บริเวณริมแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งดินบริเวณริมแม่น้ำเพชรบุรีเป็นดินดีมาก เป็นดินที่มีความร่วนซุย มีปุ๋ยทางธรรมชาติมาก เรียกว่า ดินน้ำไหลทรายมูล เหตุนี้ชมพูจึงเจริญงอกงาม สีสวย รสชาติอร่อยต่างจากชมพูพันธุ์ที่มีอยู่แต่เดิม ต่อมาเมื่อมีคนมาขอพันธุ์ชมพูไปปลูกบ้าง แต่เจ้าของไม่ประสงค์จะขายให้ ชมพูพันธุ์สายรุ้งยังไม่ได้มีการขยายพันธุ์ไปสู่บุคคลภายนอก แต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการตอนกิ่งชมพูจำหน่ายกิ่งละ 200 - 250 บาท ซึ่งถือว่าแพงมากในสมัยนั้น ภายหลังปี พ.ศ. 2500 กิ่งพันธุ์ชมพูพันธุ์สายรุ้งก็ได้แพร่ขยายไปทั่วจังหวัดเพชรบุรี (Muanglek 2018, online)

จากทั้ง 2 ตำนานที่มาของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งมีต้นกำเนิดมาจากที่ใดเป็นแห่งแรก เพราะจากคำกล่าวมีความแตกต่างด้านบริเวณพื้นที่ของตำนานคือ เป็นตำนานของคนละอำเภอ แต่จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง ในตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งมากที่สุด และอยู่ในขอบเขตการวิจัยของผู้วิจัย โดยมากกล่าวว่า ชมพูพันธุ์สายรุ้งต้นแรกอยู่บริเวณริมน้ำวัดขุนตรา ซึ่งไปตรงกับคำกล่าวของนายหรั่ง แซ่ไคว้ แต่ข้อมูลดังกล่าวเป็นเพียงของกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่ตำบลหนองโสนเท่านั้น และปัจจุบันต้นชมพูต้นแรกบริเวณดังกล่าวได้ถูกโค่นทิ้งไปแล้ว (Phewkum, S. 2018, Interview) แต่อย่างไรชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งก็ยังคงอยู่กับจังหวัดเพชรบุรีมาจนปัจจุบัน

อัตลักษณ์และลักษณะชมพูเพชรสายรุ้ง

จากการสัมภาษณ์ นายสะเท็น ผิวขำ (เกษตรกรผู้ปลูกชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งในตำบลหนองโสน จังหวัดเพชรบุรี มากกว่า 40 ปี) และจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องปรากฏว่าลักษณะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดที่สามารถสังเกตได้ชัดเจน แบ่งออกเป็น 2 สิ่งได้แก่ ลำต้น และผลชมพู ดังตารางต่อไปนี้

ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของชมพูเพชรสายรุ้ง	คำอธิบาย
<p style="text-align: center;">ลำต้น</p> 	<p>ชมพูเพชรสายรุ้งมีลำต้นสูงใหญ่เป็นทรงพุ่ม เพราะเป็นไม้ผลที่อายุยืน เกษตรกรบางรายอาจตัดทอนกิ่งให้ลำต้นไม่สูงเกินไป แม้ว่าจะทอนกิ่งแล้วเกษตรกร ยังจำเป็นต้องสร้างนั่งร้านไม้ไผ่สำหรับการเก็บผลผลิตเกษตรกรต้องปีนนั่งร้านไม้ไผ่ขึ้นไปเก็บผลชมพูเพื่อให้ได้ผลที่มีผิวสวย เพราะหากใช้ไม้สอยผิวชมพูจะเป็นรอยไม้ได้ราคา วิธีการดูแลค่อนข้างมากกว่าชมพูสายพันธุ์อื่น ๆ</p>
<p style="text-align: center;">ผล</p> 	<p>ผลของชมพูเพชรสายรุ้งมีลักษณะทรงระฆังคว่ำลักษณะป้อมสี่เหลี่ยมอ่อน หากผลแก่ส่วนกันผลจะมีสีชมพูแล้วมีริ้วสีชมพูอ่อนเป็นเส้นลากจากด้านล่างผลขึ้นมาถึงกลางผล มีเมล็ดอยู่ภายในประมาณ 1 - 3 เมล็ดรสชาติหวานจัด เนื้อกรอบแน่น ลักษณะกันผลของชมพูเพชรสายรุ้งกลีบกันจะชิดกันและจุ่มเข้าด้านใน หากกลีบกันชมพูแยกบานออกด้านนอก หรือแม้ว่ากลีบกันชมพูจะจุ่มเข้าด้านในแต่ระยะห่างของกลีบห่างไม่ชิด แม้ว่าจะมีสีผิวแบบเดียวกัน ชมพู่นั้นคือ ชมพูพันธุ์เพชรสุวรรณ</p>

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง

(© Siriwat Kamgert 11/02/2019)

ชมพูเพชรสายรุ้งและชมพูเพชรสุวรรณมีลักษณะเหมือนกันอย่างมาก โดยเฉพาะลักษณะของผลชมพู หากผู้บริโภคไม่ได้สังเกตหรือพิจารณาให้ดีอาจทำให้เข้าใจผิดได้ ความแตกต่างระหว่างชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง และชมพูพันธุ์เพชรสามพราน (เพชรสุวรรณ)

ภาพที่ 1 ความแตกต่างระหว่างชมพูพันธุ์เพชรสุวรรณและชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง
(© Siriwat Kamgert 25/10/2018)

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าภาพที่มีหมายเลข 1 กำกับ มีกัลีบบริเวณฐานของผลงุ้มเข้าด้านในเหมือนภาพที่มีหมายเลข 2 กำกับ แต่ภาพที่มีหมายเลข 1 กำกับกัลีบบริเวณก้นผลจะห่างกันไม่ชิดกันเหมือนภาพที่มีหมายเลข 2 กำกับ แม้ว่าจะมีลักษณะผลและสีผลที่คล้ายกันมาก แต่ความหวานอร่อยจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงและราคาก็ต่างกันมาก ภาพที่มีหมายเลข 1 กำกับ คือ ชมพูพันธุ์เพชรสุวรรณ และภาพที่มีหมายเลข 2 กำกับ คือ ชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาถึงประวัติที่มาของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งแล้ว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาออกแบบและสร้างสรรค์เป็นการแสดงทางด้านนาฏศิลป์

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง

ผู้วิจัยได้สังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องของประวัติ ขั้นตอนการปลูก พัฒนาการของชมพู ลักษณะเด่นของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งแล้ว จากนั้นจึงแบ่งหัวข้อของการสร้างผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง ออกเป็น 6 ข้อด้วยกัน ประกอบด้วย 1. แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน 2. เพลงและดนตรี 3. การแต่งหน้าประกอบการแสดง 4. เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ 5. การออกแบบท่ารำเต้น 6. อุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้ถือเป็นขั้นตอนแรกของการสร้างนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง

1. แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

ในขั้นต้น ผู้วิจัยต้องการสร้างผลงานทางด้านนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่สามารถเป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี จึงได้เลือกชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง เนื่องจากเป็นผลไม้ที่สร้างชื่อให้กับจังหวัดเพชรบุรี รวมถึงชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งยังได้รับการจดทะเบียนให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา

GI (Geographical Indication) หมายถึง สิ่งที่ประกันได้ว่าสินค้าชนิดนั้น ๆ มาจากแหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจง เป็นผลผลิตจากพื้นที่ดังกล่าว เสมือนเป็นแบรนด์ของท้องถิ่น (Phalangkaset 2015, online) ซึ่งไม่มีท้องถิ่นไหนจะผลิตให้มีคุณภาพเท่ากับจังหวัดเพชรบุรีและไม่สามารถลอกเลียนแบบซ้ำได้ แต่ประชาชนทั่วไปในต่างจังหวัดยังคงรู้จักชมพู่เพชรสายรุ้งไม่มากนัก จึงตั้งใจที่จะสร้างการแสดงผลเพื่อเผยแพร่ชมพู่เพชรสายรุ้ง ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นผ่านการนำไปแสดงตามวาระต่าง ๆ

ในขั้นต้นผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ในด้านพัฒนาการของชมพู่เพชรสายรุ้งตั้งแต่ช่วงที่เป็นเกสร จนถึงขั้นเป็นผลที่สมบูรณ์ ลักษณะการปลูก การดูแลรักษา ลักษณะของผลชมพู่ การเก็บเกี่ยวของเกษตรกร เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าว จึงนำมาวางโครงเรื่อง และนำนาฏศิลป์ปักถักร้อยของอินเดียเข้ามาผสมกับท่าการรำไทย เพื่อให้ออกมาในรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ตามข้อมูลที่ว่า ชมพู่เป็นผลไม้เขตร้อนมีต้นกำเนิดในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปลูกชมพู่ จากนั้นชมพู่จึงแพร่กระจายไปตามประเทศเขตร้อนต่าง ๆ ก่อนที่จะกลายพันธุ์ไปตามความเหมาะสมในสภาพพื้นที่นั้น ๆ (Na Songkhla 2003, 14) แต่ผู้วิจัยไม่ได้หมายความว่า ชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งมีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย แต่นำเอาแนวคิดหรือทฤษฎีการกระจายพันธุ์ของชมพู่ มาเป็นแนวทางในการสร้างเรื่องราวใหม่เท่านั้น ผู้วิจัยแบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 การดูแลชมพู่เพชรสายรุ้ง ช่วงที่ 2 ระบายชมพู่เพชรสายรุ้ง และ ช่วงที่ 3 ถูเก็บเกี่ยว และใช้ระยะเวลาในการแสดงทั้งสิ้น ประมาณ 8 นาที

2. เพลงและดนตรี

ผู้วิจัยต้องการให้การแสดงเป็นในรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผสมผสานระหว่างท่ารำไทยและท่ารำกั๊กของอินเดีย จึงได้ปรึกษาและขอคำแนะนำจากอาจารย์ปกป้อง ขำประเสริฐ (อาจารย์สาขาวิชานาฏดุริยางคศาสตร์แขนงดนตรีไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี) โดยกำหนดระยะเวลาการแสดง คือ 8 นาทีโดยประมาณ และไม่ใช้จังหวะซ้ำเกินไปในการแสดง

เพื่อให้เข้ากับผู้ชมในยุคปัจจุบัน ดนตรีที่ได้จึงมีลักษณะเป็นดนตรีไทยร่วมสมัยผสมกับดนตรีกั๊กของนาฏศิลป์อินเดีย มีการนำเสียงเครื่องดนตรีทั้งของไทย กั๊กของอินเดีย และเครื่องดนตรีสากลเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นเพลงประกอบการแสดง

การสร้างสรรค์ดนตรีผู้วิจัยศึกษาจากประวัติของชมพูเพชรสายรุ้งเป็นข้อมูลประกอบ โดยแบ่งดนตรีออกเป็น 3 ช่วงตามการแบ่งช่วงการแสดง ดังตารางต่อไปนี้

ดนตรีช่วงที่	ระยะเวลา	การสื่อความหมายผ่านดนตรี
1	00.00-01.20 01.21-03.22 03.23-04.11	<ul style="list-style-type: none"> - บรรยายอากาศของเพชรบุรีในอดีต เป็นเมืองสงบร่มรื่น มีเสียงนกร้อง ในยามเช้าตรู่ เสียงระฆังที่ดังขึ้นเสมือนเหตุการณ์เกิดขึ้น ณ บริเวณวัด โดยศึกษาตามประวัติการเกิดชมพูเพชรสายรุ้ง ซึ่งมีหลายตำนาน แต่โดยมากเกี่ยวข้องกับการปลูกชมพูต้นแรกในบริเวณวัดและบริเวณริมแม่น้ำใกล้กับวัดทั้งสิ้น - บรรยายอากาศของวิถีชีวิตในชนบท การทำสวนชมพูเพชรสายรุ้งของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบุรี ทั้งการถอนวัชพืช การรดน้ำ การดูแลห่อลูกชมพูเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี - การพักผ่อนและรอคอยผลผลิตของเกษตรกร จนกระทั่งถึงวันที่ครบกำหนดในการเก็บเกี่ยวผลผลิต
2	04.12-06.08	- ระบายชมพูเพชรสายรุ้ง เป็นการผสมผสานทำร้ายระหว่างนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยและนาฏศิลป์กถาของอินเดีย
3	06.09-08.26	- บรรยายอากาศการเก็บชมพูเพชรสายรุ้ง โดยเกษตรกรต้องปีนนั่งร้านไม้ไผ่ขึ้นไปเก็บลูกชมพู

ตารางที่ 2 รูปแบบและความหมายที่ต้องการสื่อผ่านเพลงประกอบการแสดง
นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชูตชมพูเพชรสายรุ้ง (© Siriwat Kamgert 11/02/2019)

3. การแต่งหน้าประกอบการแสดง

การแต่งหน้า เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่จะทำให้การแสดงสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยได้นำสีของผลชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง อันได้แก่ สีเขียวและสีชมพูมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบการแต่งหน้า โดยเฉพาะบริเวณเปลือกตาได้ลงสีเขียวและสีชมพู จากนั้นนำการแต้มจุดแดงบนหน้าผากของชาวอินเดีย ซึ่งในอดีตจะนิยมใช้สำหรับหญิงที่แต่งงานแล้วและป้องกันสิ่งไม่ดีให้กับหญิงที่แต่งงานแล้ว รวมถึงยังเชื่อว่าระหว่างหน้าผากเป็นที่อยู่ของปัญญา ชาวอินดูจึงนิยมแต้มจุดเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เรียกการแต้มจุดแดงบนหน้าผากว่า “บินดิ” (Siamganesh 2018, online) นอกจากนี้การแต้มบินดิยังเป็นแฟชั่นของหญิงอินเดียอีกด้วย ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดที่ว่าชมพูเป็นผลไม้ที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอินเดียว่าวิเคราะห์และสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการแต่งหน้าของนักแสดงหญิง

ภาพที่ 2 ลักษณะการแต่งหน้าประกอบการแสดงชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง

(© Siriwat Kamgert 25/10/2018)

4. เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ

เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง แบ่งนักแสดงออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย นักแสดงชาย รับบทเป็น เกษตรกร (ชาวสวนชมพู่) และนักแสดงหญิง รับบทเป็น ชมพู่เพชรสายรุ้ง

(1) นักแสดงหญิง ผู้วิจัยนำรูปแบบของผลชมพู่เพชรสายรุ้ง เกสร ใบ และลำต้น มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ได้แก่ ปิ่นปักผมและต่างหู เสื้อ และกระโปรง ปิ่นปักผมและต่างหู ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจมาจากดอกและเกสรของชมพู่เพชรสายรุ้งที่มีลักษณะเป็นพู่สีเขียวอ่อนปนขาว กลีบเลี้ยงของดอกมี 4 กลีบ จึงนำกลีบดอกและเกสรมาสร้างเป็นปิ่นปักผม โดยใช้ผ้าใยบัวสีขาวทำเป็นกลีบดอก และใช้เส้นด้ายสีขาวมาทำเป็นเกสร สำหรับต่างหู ผู้วิจัยนำเกสรที่มีลักษณะเป็นพู่มาออกแบบ และนำสีชมพูและเขียว ซึ่งเป็นสีของผลชมพู่เพชรสายรุ้งมาออกแบบเป็นต่างหู โดยใช้พลอยสังเคราะห์สีชมพูและเขียว มาเป็นส่วนประกอบ ดังภาพต่อไปนี้ ซึ่งจะเรียงจากทางซ้ายมือของผู้อ่านมายังทางด้านขวามือ ประกอบไปด้วย ภาพดอกและเกสรของชมพู่เพชรสายรุ้ง ปิ่นปักผม และต่างหู ประกอบการแสดง

ภาพที่ 3 การออกแบบปิ่นปักผมและต่างหู การแสดงชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง
(© Siriwat Kamgert 25/10/2018)

เสื้อนักแสดงหญิง ผู้วิจัยนำลักษณะต้นชมพูเพชรสายรุ้งและใบมาออกแบบ ชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งมีลำต้นสูงใหญ่ เปลือกของลำต้นมีสีน้ำตาลลักษณะหนาและขรุขระ ผู้วิจัยจึงเลือกผ้าที่มีสีน้ำตาล เนื้อสัมผัสไม่เรียบจนเกินไป มาใช้สำหรับตัดเสื้อ นอกจากนี้ผิวของต้นชมพูเพชรสายรุ้งมีความขรุขระและมีเส้นลายของไม้ที่เปลือกชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้ผ้าลูกไม้โทนสีน้ำตาลมาวางทับผ้าสีน้ำตาลอีกครั้ง เพื่อให้มีลักษณะเหมือนเปลือกไม้ โดยต้องการให้ ตัวเสื้อเหมือนลำต้นและกิ่งของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง นอกจากลำต้นและกิ่งแล้ว ผู้วิจัยสังเกตถึงลักษณะใบของชมพูเพชรสายรุ้ง และนำผ้าสีเขียวอ่อนและผ้าสีเขียวเข้มมาตัดตามรูปแบบใบของชมพูเพชรสายรุ้งและประดับลงไปบนตัวเสื้อเพื่อให้มีลักษณะคล้ายต้นชมพูเพชรสายรุ้ง

ภาพที่ 4 การออกแบบเสื้อ การแสดงชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง
(© Siriwat Kamgert 25/10/2018)

กระโปรง ลักษณะผลของชมพูเพชรสายรุ้งมีลักษณะเป็นทรงระฆังคว่ำ ลักษณะของชมพูอ่อนผลมีสีเขียวอ่อนทั่วทั้งผล แต่เมื่อผลแก่หรือสุกพร้อมรับประทานจะมีสีชมพูปรากฏบริเวณรอบฐานของผลและมีเส้นสีแดงปนชมพูขึ้นริ้วในแนวตั้งที่ผลชมพู ซึ่งเรียกว่า เส้นรุ้ง สิ่งนี้คือเอกลักษณ์ของชมพูพันธุ์นี้ ผู้วิจัยจึงนำลักษณะดังกล่าวมาออกแบบเป็นกระโปรงประกอบการแสดง โดยแบ่งกระโปรงออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ชั้นชมพูอ่อนและชมพูสุก รวมถึงเมื่อนักแสดงหมุนตัวผู้วิจัยต้องการให้กระโปรงของนักแสดงเป็นทรงระฆังคว่ำเพื่อให้ตอบสนองกับรูปทรงของชมพูเพชรสายรุ้งมากที่สุด จึงได้เลือกสีและรูปแบบชมพูมาเป็นหลักในการออกแบบ

ภาพที่ 5 การออกแบบกระโปรง การแสดงชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง ซึ่งรูปที่กระโปรงเป็นสีเขียวอ่อนทั้งหมดสื่อถึงชมพูอ่อน และภาพที่กระโปรงมีสีชมพูปรากฏบริเวณฐาน สื่อถึง ชมพูสุก (© Siriwat Kamgert 25/10/2018)

(2) นักแสดงชาย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนักแสดงชาย ผู้วิจัยนำผ้าขาวม้ามาใช้ในการออกแบบตัวเสื้อ เพราะผ้าขาวม้าเป็นผ้าที่เกษตรกรทั่วครัวเรือนต่างมีไว้ติดบ้าน เนื่องด้วยสามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น การคลุมศีรษะเพื่อป้องกันแสงแดด การนุ่งเสมือนกางเกง หรือใช้สำหรับห่อของ เป็นต้น เรียกได้ว่าเป็นผ้าอเนกประสงค์ รวมถึงราคาไม่สูงมากนัก และผ้าขาวม้ายังสามารถสื่อถึงความเป็นอาชีพเกษตรกรได้ดี

สำหรับกางเกงของนักแสดงชาย ผู้วิจัยเลือกใช้กางเกงขาก๊วย เพราะจากการศึกษาประวัติของชมพู่เพชรสายรุ้ง มีตำนานกล่าวว่า นายหรั่ง แซ่ไคว้ มีอาชีพค้ำน้ำตาลระหว่างเพชรบุรีและกรุงเทพฯ นำกิ่งพันธุ์ชมพู่เพชรสายรุ้ง มาปลูกไว้บริเวณบ้านของตน (ซึ่งไม่ปรากฏที่มาของกิ่งพันธุ์) บริเวณริมน้ำวัดขุนตรา จังหวัดเพชรบุรี (Satyam 2018, online) เนื่องด้วยนายหรั่ง มีนามสกุลแซ่ไคว้ ซึ่งมีเชื้อสายชาวจีน ผู้วิจัยจึงให้นักแสดงชายนุ่งกางเกงขาก๊วย เพื่อให้สามารถอ้างอิงได้จากข้อมูลที่มีมา นอกจากนี้ผู้วิจัยให้นักแสดงชายสวมหมวกที่สานจากใบตาล เพื่อสื่อถึงความเป็นจังหวัดเพชรบุรีมากยิ่งขึ้นเนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีต้นตาลจำนวนมาก ประชากรในอดีต ประกอบอาชีพทำน้ำตาลหลายครัวเรือน ทำให้เพชรบุรีมีชื่อเสียงในเรื่องของน้ำตาลโตนด ผู้วิจัยจึงนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาผูกเข้ากับการออกแบบเครื่องแต่งกาย

ภาพที่ 6 ลักษณะการแต่งกายของนักแสดงชาย ของการแสดงชมพู่เพชรสายรุ้ง

(© Siriwat Kamgert 25/10/2018)

การออกแบบเสื้อผ้าให้ตรงกับข้อมูลที่ค้นคว้าเป็นสิ่งที่ จะช่วยให้การแสดงมีความน่าเชื่อถือ แต่นอกเหนือจากเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายแล้ว ลักษณะของท่ารำเต้นก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การแสดงสมบูรณ์มากขึ้น

5. การออกแบบท่ารำเต๋น

ท่ารำเต๋นสำหรับการแสดงชุด ชมพู์เพชรสายรุ้ง ผู้วิจัยต้องการให้ท่ารำเต๋นออกมาในรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยนำท่ารำนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์กติกของอินเดีย และการเลียนแบบท่าทางจากธรรมชาติ มาผสมกัน ด้วยสาเหตุที่นำท่ารำนาฏศิลป์กติกของอินเดียมาผสมเนื่องจากตามประวัติที่ว่า ชมพู์เป็นผลไม้เขตร้อน มีต้นกำเนิดในประเทศอินเดียซึ่งเป็นศูนย์กลางการปลูกชมพู์ จากนั้นชมพู์จึงแพร่กระจายไปตามประเทศเขตร้อนต่าง ๆ (Na Songkhla 2003, 14) รวมถึงนาฏศิลป์กติกเน้นการหมุนตัว เพื่อให้เกิดความสวยงาม ดังนั้น การหมุนตัวของนาฏศิลป์กติกจะทำให้การออกแบบท่ารำเต๋นสื่อถึงความเป็นลูกชมพู์ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องด้วยเวลานักแสดงหญิงหมุนตัวกระโปรงจะบานเป็นทรงระฆังคว่ำเสมือนเป็นลูกชมพู์

ภาพที่ 7 การนำท่าหมุนตัวของนาฏศิลป์กติกเข้ามาปรับใช้ในการออกแบบท่ารำเต๋นในการหมุนตัวของนาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุดชมพู์เพชรสายรุ้ง โดยภาพหมายเลขที่ 1 เป็น ลักษณะการหมุนตัวของนาฏศิลป์กติกของอินเดีย ภาพหมายเลข 2 เป็นลักษณะการหมุนตัวของนักแสดงชมพู์เพชรสายรุ้ง (source: Parpia 2016, online)

ผู้วิจัยนำโครงเรื่องของการแสดงมาจากวิธีการปลูก การดูแลชมพู การเก็บเกี่ยว และลักษณะผลของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ประกอบไปด้วย ช่วงที่ 1 การดูแลชมพู ช่วงที่ 2 ระบายชมพูเพชรสายรุ้ง ช่วงที่ 3 ฤดูเก็บเกี่ยว

ช่วงที่ 1 การดูแลชมพู การออกแบบท่ารำเต้นในช่วงนี้ผู้วิจัยต้องการสื่อให้ผู้ชมเข้าใจถึงการเจริญเติบโตของชมพูเพชรสายรุ้ง เริ่มต้นด้วยการเป็นผลอ่อน การดูแลชมพูเพชรสายรุ้งของเกษตรกร เช่น การกำจัดวัชพืช การรดน้ำ การห่อผลเพื่อป้องกันแมลงศัตรูพืช ดังตารางต่อไปนี้

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
 <p>1</p> <p>2</p>	<p>ภาพที่ 1 สื่อถึงการเจริญเติบโตของชมพูเพชรสายรุ้ง เริ่มต้นด้วยการเป็นต้นอ่อนและค่อย ๆ แตกกิ่งก้านสาขากลายเป็นต้นชมพูที่โตเต็มวัย (ตามภาพที่ 2) พร้อมออกเกสร (ใช้ปืนปักผมในการสื่อ) และเกิดผลชมพูอ่อน ซึ่งมีสีเขียวอ่อนทั้งผล (ซึ่งใช้กระโปรงในการสื่อถึงผลอ่อน)</p>
 <p>3</p> <p>4</p>	<p>ผู้วิจัยสื่อถึง กลุ่มเกษตรกรเข้ามาดูแลสวนชมพูและดูแลชมพูโดยภาพที่ 3 สื่อถึงการถอนวัชพืช โดยการใช้มือถอนวัชพืชภายใต้โคนต้นชมพู ภาพที่ 4 สื่อถึงการรดน้ำ เพื่อให้ต้นชมพูมีความพร้อมในการออกผลที่สมบูรณ์ โดยนำทำการยึนรดน้ำต้นชมพูของเกษตรกรมาแปลงเป็นท่าทางของนาฏศิลป์ไทย ซึ่งในภาพที่ 4 นี้สื่อถึงการรดน้ำด้วยบัวรดน้ำของกลุ่มเกษตรกร</p>

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
	<p>ภาพที่ 5 ผู้วิจัยสื่อถึง การห่อผลชมพู่อ่อน เพื่อป้องกันแมลงและให้ได้ผลผลิตที่สวยงามสมบูรณ์ ซึ่งนำมาจากวิธีการห่อผลชมพู่จากเกษตรกรแล้วนำมาปรับเป็นทำรำเดิน</p> <p>ภาพที่ 6 ผู้วิจัยสื่อถึงครบกำหนดในการแกะห่อชมพู่ เกษตรกรจึงได้ชมพู่ที่สวยงามเพื่อจะเก็บนำไปจำหน่ายต่อไป ในภาพที่ 6 ผู้วิจัยได้ใช้กระโปรงเป็นสัญลักษณ์ในการกลายเป็นผลที่สมบูรณ์ของชมพู่เพชรสายรุ้ง ตามข้อมูลในเรื่องของเอกลักษณ์ของผลชมพู่พันธุ์เพชรสายรุ้งซึ่งสีของผลจะมีสีชมพูสีชมพู่อ่อนเกิดขึ้นบริเวณฐานของผล ลากขึ้นมาจากด้านล่างถึงกลางผล</p>

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะการออกแบบทำรำเดินและคำอธิบายการแสดงในช่วงที่ 1
(© Siriwat Kamgert 11/02/2019)

ช่วงที่ 2 ระบายชมพู่เพชรสายรุ้ง ในช่วงนี้ผู้วิจัยต้องการสื่อถึงความสวยงามของชมพู่เพชรสายรุ้ง เป็นการจับระเบียบที่ผสมผสานทำนาฏศิลป์กติก นานาศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ร่วมสมัยเข้าไว้ด้วยกัน โดยเน้นการหมุนตัวเพื่อให้กระโปรงบานเป็นทรงระฆังเหมือนผลของชมพู่เพชรสายรุ้ง ดังตารางต่อไปนี้

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
	<p>ภาพที่ 7 สื่อถึงการจับระเบียบของชมพู่เพชรสายรุ้ง ลักษณะทำในช่วงที่ 2 นี้ไม่ได้เล่าถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์แบบในการแสดงช่วงที่ 1 แต่สื่อถึงความงามและความพร้อมเพรียงของการแสดงระบำของเหล่าชมพู่เพชรสายรุ้ง ก่อนที่จะเข้าสู่ช่วงที่ 3 ซึ่งสื่อถึงการเก็บผลผลิต ซึ่งการแสดงในช่วงนี้จะมีการนำทำรำนาฏศิลป์กติกของอินเดียเข้ามาผสมกับทำรำของนาฏศิลป์ไทย</p>

ตารางที่ 4 แสดงลักษณะการออกแบบทำรำเดินและคำอธิบายการแสดงในช่วงที่ 2
(© Siriwat Kamgert 11/02/2019)

ช่วงที่ 3 ฤดูเก็บเกี่ยว ในการแสดงนี้ผู้วิจัยสื่อถึงกรรมวิธีการเก็บชมพู่เพชรสายรุ้งซึ่งมีขนาดลำต้นที่สูงใหญ่ เกษตรกรมีการปีนนั่งร้านไม้ไผ่ขึ้นไปเพื่อเก็บผลชมพู่เพชรสายรุ้ง ดังตารางต่อไปนี้

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
 	<p>ภาพที่ 9 ผู้วิจัยสื่อถึง เกษตรกรปีนนั่งร้านไม้ไผ่ขึ้นไปเก็บผลชมพู่เพชรสายรุ้งซึ่งอยู่บนกิ่งที่สูง</p> <p>ภาพที่ 10 ชมพู่แต่ละลูกอยู่บนต้นชมพู่ที่มีกิ่งที่สูงกับไม้สูงนักไล่ระดับกัน ซึ่งเกษตรกรต้องปีนขึ้นไปเก็บ</p> <p>การแสดงในช่วงนี้ นำไม้ไผ่มาสื่อถึง นั่งร้านไม้ไผ่ในการเก็บชมพู่เพชรสายรุ้ง</p>
 	<p>ภาพที่ 11 การออกแบบท่ารำเดินต้องการสื่อว่า เกษตรกรปีนและเดินบนนั่งร้านไม้ไผ่ในการเก็บผลชมพู่เพชรสายรุ้ง ซึ่งผู้วิจัยนำมาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล และแปลงเป็นท่าการแสดง</p> <p>ภาพที่ 12 เป็นการตั้งแถวกลุ่มจบของเกษตรกรและชมพู่ ต้องการสื่อถึงกว่าจะเป็นชมพู่เพชรสายรุ้งที่มีคุณภาพนั้น เกษตรกรต้องพิถีพิถันในการดูแลชมพู่อย่างมาก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี เช่น การนำแขนมาปาดเหงื่อของเกษตรกร เป็นต้น</p>

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะการออกแบบท่ารำเดินและคำอธิบายการแสดงในช่วงที่ 3

(© Siriwat Kamgert 11/02/2019)

6. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพู่เพชรสายรุ้ง มีอุปกรณ์ประกอบการแสดง 2 สิ่งคือ ผ้าสำหรับห่อชมพู่ และไม้ไผ่ ในส่วนของผ้าห่อชมพู่ผู้วิจัยต้องการใช้เป็นสัญลักษณ์แทนถุงปูนหรือถุงแป้งซึ่งใช้ในการห่อชมพู่เพชรสายรุ้งจริง ๆ เพราะมีความคงทนและจะให้สีผลของชมพู่สวยกว่าถุงกระดาษหนังสือพิมพ์หรือถุงชนิดอื่น ๆ

ในส่วนของไม้ไผ่ ผู้วิจัยใช้ไม้ไผ่ทั้งหมด 4 ลำ สื่อแทนนั่งร้านไม้ไผ่ในสวนชมพู่เพชรสายรุ้ง ซึ่งเกษตรกรใช้นั่งร้านไม้ไผ่ในการเก็บชมพู่เนื่องจากชมพู่เพชรสายรุ้งมีลำต้นที่สูงใหญ่ การทำนั่งร้านไม้ไผ่จะช่วยให้เก็บผลผลิตสะดวกยิ่งขึ้น (Phewkum, S. 2018, Interview) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำผ้าและไม้ไผ่มาใช้ประกอบการแสดงเพื่อให้การแสดงเป็นไปตามข้อมูลและผู้ชมเห็นภาพไปในทิศทางเดียวกันกับผู้สร้างสรรค์ผลงาน

ภาพที่ 8 ภาพแสดงอุปกรณ์ประกอบการแสดง ผ้าห่อชมพู่และไม้ไผ่

(© Siriwat Kamgert 25/10/2018)

เมื่อผู้วิจัยออกแบบและเตรียมการแสดงเรียบร้อยแล้วจึงนำการแสดงเสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงรวม 5 ท่าน หลังจากคณะกรรมการได้วิพากษ์การแสดงแล้ว จึงปรับแก้ไขงานให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งเปรียบได้กับแบ่งการสร้างนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ชั้นเตรียมการแสดง ชั้นการแสดง (การแสดงต่อหน้าคณะผู้ทรงคุณวุฒิ) และชั้นหลังการแสดง (การปรับปรุงแก้ไขงาน)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ที่มาของชมพูเพชรสายรุ้ง

สามารถแบ่งเป็น 2 ที่มาหลัก ๆ ได้แก่ 1. มาจากหลวงพ่อฟวง วัดศาลาเขื่อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้รับพระราชทานกิ่งพันธุ์ชมพูเพชรสายรุ้งมาจากรัชกาลที่ 4 แล้วนำมาปลูกไว้ที่วัดศาลาเขื่อน หลังจากนั้นชาวบ้านจึงไปขอตอนกิ่งพันธุ์มาปลูก 2. มาจากนายหรั่ง แซ่โค้ว มีอาชีพค้าขายน้ำตาลล่องเรือค้าขายระหว่างเพชรบุรีถึงกรุงเทพฯ นำกิ่งพันธุ์ชมพูเพชรสายรุ้ง มาปลูกบริเวณริมน้ำของวัดขุนตรา จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่ปรากฏแหล่งที่มาแน่ชัด ข้อมูลด้านที่มาของชมพูเพชรสายรุ้งมีความสอดคล้องกับการลงพื้นที่สัมภาษณ์ นายสะเทิน ผิวขำ ซึ่งเป็นเกษตรกรปลูกชมพูเพชรสายรุ้งมากกว่า 40 ปี (Phewkum, S. 2018, Interview) นายสะเทินกล่าวว่า ชมพูต้นแรกอยู่บริเวณริมน้ำวัดขุนตรา สมัยตนเป็นเด็กมีโอกาสได้เก็บผลชมพูทาน แต่ปัจจุบันต้นชมพูได้โคนลงไปแล้ว รวมถึงชมพูต้นแรกของสวนที่นายสะเทินปลูกอยู่ได้มาจากการขอตอนกิ่งชมพูในบริเวณตำบลหนองโสน อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี แต่นายสะเทินผู้มีอายุ 82 ปี (ในปี พ.ศ. 2561) ก็พอทราบบ้างว่าที่วัดศาลาเขื่อนก็มีชมพูสายรุ้งเหมือนกัน แต่ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าที่ใดเป็นชมพูต้นแรกของจังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวของ นฤมล มณีพพาน (Manipphan 2012, 32) ในหนังสือการปลูกและขยายพันธุ์ชมพูที่ว่า หลวงพ่อฟวงแห่งวัดศาลาเขื่อนเป็นผู้นำชมพูเพชรสายรุ้งมาปลูก ซึ่งถือเป็นที่มาของชมพูเพชรสายรุ้ง จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพอจะอธิบายได้ว่า ที่มาของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง ที่ถือเป็นต้นแรกของจังหวัดเพชรบุรีอาจจะสรุปตายตัวไม่ได้ว่าใครเป็นคนนำมาเนื่องจากหลักฐานที่ไม่แน่ชัด แต่สามารถสรุปได้ว่ามี 2 ที่มาหลัก ๆ แต่ถึงอย่างไรชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งก็ถือเป็นผลไม้ที่เกิดขึ้นในจังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น และโดยมากนิยมกันในตำบลหนองโสน อำเภอเมืองฯ จังหวัดเพชรบุรี เป็นหลัก

อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้ง

ลักษณะเด่นที่ถือเป็นอัตลักษณ์ของชมพูเพชรสายรุ้ง คือ มีรสชาติหวานจัด เนื้อกรอบแน่น ผลมีสีเขียวอ่อน บริเวณฐานของผลเป็นสีชมพูอ่อนตั้งแต่ฐานขึ้นมาบริเวณกลางผล หรือมีสีชมพูบริเวณใต้ฐานของผล และจะมีเส้นสีชมพูอ่อนลากเป็นริ้ว ในแนวตั้งที่ผล ซึ่งเส้นนี้เองเรียกว่า สายรุ้ง การจะเห็นเส้นสีชมพูหรือฐานเป็นสีชมพูขึ้นอยู่กับอายุของผลผลิตและสภาพอากาศ ถ้าอากาศเย็นหรือในฤดูหนาวเส้นสีชมพูจะเด่นชัดมากกว่าฤดูกาลอื่น ๆ ชมพูเพชรสายรุ้งมีลักษณะคล้ายกับชมพูเพชรสุวรรณอย่างมาก แต่สิ่งที่สังเกตได้ชัดเจนคือ บริเวณกลีบฐานของผลชมพูเพชรสายรุ้ง กลีบฐานจะชิดกัน แต่ชมพูเพชรสุวรรณกลีบฐานจะห่างกัน และในการปลูกชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งจะนิยมใช้นั่งร้านไม้ไผ่ล้อมรอบต้นชมพูไว้เพื่อความสะดวกต่อการเก็บเกี่ยว และสามารถเห็นนั่งร้านไม้ไผ่ได้แทบทุกบ้านที่ปลูกชมพู ในบริเวณตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพราะนั่งร้านไม้ไผ่จะนิยมใช้กับชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งเป็นส่วนมาก เนื่องจากหากใช้เหล็กทำเป็นนั่งร้านเหล็กเป็นตัวนำความร้อนซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควรเพราะชมพูไม่ชอบความร้อน จึงเป็นสาเหตุให้เกษตรกรใช้ไม้ไผ่ในการสร้างนั่งร้าน ทำให้มีเรื่องรายจ่ายเกี่ยวกับการซ่อมแซมนั่งร้านเข้ามาเกี่ยวข้อง

ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ราคาของชมพูเพชรสายรุ้งสูงกว่าชมพูพันธุ์อื่น ๆ เพราะนั่งร้านไม้ไม่ต้องตากแดด ลม และฝน ตลอดทั้งปี ทำให้เกิดการซำรุ้งเร็วกว่าปกติ ชมพูเพชรสายรุ้งถือเป็นชมพูที่มีราคาสูงที่สุดในบรรดา ชมพูทุกสายพันธุ์ และได้รับการจดทะเบียนสัญลักษณ์ GI สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ว่ามีเฉพาะในจังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น โดยชมพูเพชรสายรุ้งนิยมปลูกกันมาก ในอำเภอเมือง อำเภอท่ายาง และอำเภอบ้านลาด ของจังหวัดเพชรบุรี

การสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง

ผู้วิจัยนำชมพูเพชรสายรุ้งซึ่งเป็นผลไม้ท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ โดยนำเอกลักษณ์ ลักษณะเด่นของผลชมพู ทั้งเรื่องของสี รูปทรง ลักษณะของเกสร ใบ และลำต้น มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ทำให้ได้เครื่องแต่งกายที่มีลักษณะคล้ายชมพูเพชรสายรุ้ง เช่น กระโปรงทรงระฆังคว่ำสีเขียวอ่อนชายกระโปรงเป็นสีชมพู ในขณะที่นักแสดงหมุนตัว กระโปรงจะค่อย ๆ พองตัวเสมือนเป็นผลชมพู ในส่วนของเสื้อออกแบบให้เหมือนกับลำต้นของชมพู และปิ่นปักผมที่ออกแบบ คล้ายเกสรดอกของชมพู ซึ่งการออกแบบหรือการสร้างสรรค์เสื้อผ้าสำหรับการแสดง สอดคล้องกับทฤษฎี การออกแบบลวดลายผ้าและเครื่องแต่งกายของ นวลจิตต์ เรื่องศรีไส (Rūngsīsai 2002, 15) ที่ว่า การออกแบบ ลวดลายผ้าและเครื่องแต่งกายเกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติ การนำลวดลายหรือเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น มาออกแบบ เพื่อให้เกิดเป็นชิ้นงานที่มีความแปลกใหม่ถือเป็นหลักการออกแบบเช่นกัน

นอกจากเครื่องแต่งกายแล้ว การแต่งหน้าประกอบการแสดงผู้วิจัยได้นำสีของผลชมพูเพชรสายรุ้งมาออกแบบ ในการแต่งหน้านักแสดงหญิงโดยเน้นสีบริเวณเปลือกตาให้มีสีชมพูและสีเขียวตามสีของผลชมพูเพชรสายรุ้ง และแต้มจุดสีแดงบริเวณกลางหน้าผากแบบสตรีอินเดียที่เรียกว่า “บินดิ” เพื่อให้เกิดการผสมกับวัฒนธรรม อินเดียและเชื่อมโยงตามคำกล่าวที่ว่าอินเดียเป็นศูนย์กลางของการปลูกชมพูของโลก แต่ผู้วิจัยไม่ได้ หมายความว่า ชมพูพันธุ์เพชรสายรุ้งเกิดที่อินเดีย หากแต่หมายถึงชมพูแพร่กระจายมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากนั้นชมพูที่แพร่กระจายมาจึงค่อย ๆ กลายพันธุ์ให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้มีการผสม ผสานทางวัฒนธรรมอินเดียผสมกับวัฒนธรรมไทย ซึ่งยังไม่เคยมีผู้ใดสร้างระบำชมพูเพชรสายรุ้ง โดยการผสมผสานระหว่าง 2 วัฒนธรรมมาก่อน ทำให้เกิดความแปลกใหม่ของระบำชมพูเพชรสายรุ้งของ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่เหมือนกับระบำชมพูเพชรสายรุ้งที่เคยมีมา

ในเรื่องของการออกแบบท่ารำเดิน ผู้วิจัยนำทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (Wirunrak 2004, 225 - 234) ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดรูปแบบนาฏศิลป์ของการสร้างสรรค์งาน มากำหนดให้เป็นการผสมผสาน หลายนาฏยจารีต คือ นาฏยศิลป์ไทยและนาฏยศิลป์กติกของอินเดีย เพื่อมุ่งเน้นให้การแสดงแปลกตา ไปจากเดิม โดยการนำวัฒนธรรมต่างจารีตตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปมาผสมกัน ผู้วิจัยจึงนำนาฏศิลป์กติกของอินเดีย ซึ่งจะเน้นการหมุนตัว เพื่อให้กระโปรงบานอย่างสวยงามเข้ามาผสมผสานกับทำนาฏศิลป์ไทยทำให้ลักษณะ ของท่ารำเดินมีการผสมผสานมากกว่านาฏศิลป์หนึ่งจารีต ดังกรณีของชมพูเพชรสายรุ้ง เป็นต้น ที่มีการผสม ท่ารำเดินระหว่างอินเดียและไทย โดยเน้นท่าหมุนตัวเพื่อสื่อถึงสัญลักษณ์ หรือสัญลักษณ์ว่าเป็นผลชมพูเพชรสายรุ้ง ให้เป็นภาพปรากฏบนเวที

สอดคล้องกับงานวิจัย ของ กิตติกรณ์ นพุดมพันธ์ (Nopudomphan 2011, 26) เรื่อง การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยจากสัญลักษณ์ดอกบัวในพุทธศาสนา กล่าวว่า การใช้สัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์เป็นสื่อในการแสดงเป็นเรื่องปกติของงานทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติแล้วนำมาประดิษฐ์ดัดแปลงให้เป็นสัญลักษณ์ลีลาทางศิลปะที่งดงาม การสร้างโครงเรื่องในการทำการแสดงแบ่งเป็น 3 ช่วง ในช่วงที่ 1 คือ การดูแลชมพู โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลและนำขั้นตอนวิธีการดูแลชมพูเพชรสายรุ้งมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงเริ่มตั้งแต่การกำจัดวัชพืช การรดน้ำ การห่อผล ช่วงที่ 2 คือ ระบายชมพูเพชรสายรุ้ง หลังจากเกษตรกรแกะห่อชมพูเพื่อเตรียมเก็บผลผลิตในระหว่างที่เกษตรกรไปเตรียมตัวเก็บผลชมพูก่อนที่เกษตรกรจะออกมาจะเป็นระบายชมพูเพชรสายรุ้ง ช่วงที่ 3 เป็นการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรต้องป็นนังร้านไม้ไผ่ขึ้นเก็บชมพู ซึ่งการคิดโครงเรื่องเป็นการนำแนวทางของทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์เข้ามาเกี่ยวข้อง

ในส่วนของเพลงผู้วิจัยปรับแต่งเพลงขึ้นใหม่โดยนำเสียงดนตรีกลั๊กของอินเดียเข้ามาผสมกับดนตรีไทยร่วมสมัย เพื่อต้องการให้การแสดง มีการผสมของ 2 วัฒนธรรม ตามการออกแบบท่ารำและเครื่องแต่งกาย และเพื่อต้องการความหลากหลายของอารมณ์ดนตรี เพื่อให้เพลงมีอารมณ์ร่วมไปกับแต่ละช่วงของการแสดง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างดนตรีประกอบการแสดงในทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ที่ว่า เพลงถือเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ เพราะดนตรีสามารถช่วยให้การแสดงสมบูรณ์แบบมากขึ้นและช่วยส่งอารมณ์ของการแสดงไปยังผู้ชมได้เป็นอย่างดี รวมถึงการแต่งเพลงใหม่สำหรับการแสดงนั้น ๆ จะทำให้การแสดงและเพลงสื่ออารมณ์และความหมายได้ดีกว่าการใช้เพลงเก่า โดยเพลงจะต้องมีเอกภาพ ความกลมกลืน และความยาวที่พอเหมาะ ฯลฯ (Wirunrak 2004, 135 - 153) สำหรับอุปกรณ์ประกอบการแสดงผู้วิจัยนำผ้าขนาดความกว้าง 1.2 เมตร ยาว 2 เมตร มาเป็นสัญลักษณ์แทนถุงปูนที่ใช้ห่อผลชมพู และใช้ไม้ไผ่เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 - 8 เซนติเมตร มาเป็นสัญลักษณ์แทนนังร้านไม้ไผ่ในการปีนเก็บผลผลิต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างสรรคงานทางศิลปะของ อารี สุทธิพันธ์ (Sutipan 1989, 108 - 109) ที่ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องการหาสิ่งแปลกใหม่หรือสร้างความแตกต่างจากสิ่งเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เช่น การสลับตำแหน่ง การเปลี่ยนหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย การสร้างให้สับสน ทุกสิ่งล้วนเป็นหลักการสร้างสรรค์ที่สามารถใช้ได้กับงานศิลปกรรมทุกแขนง โดยผู้วิจัยมีการปรับเปลี่ยนถุงปูนในการห่อชมพูมาเป็นการใช้ผ้าสีใกล้เคียงกับถุงปูน และใช้ไม้ไผ่เป็นสัญลักษณ์แทนนังร้านในการปีนเก็บชมพู ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับออกแบบการแสดง

ในการสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ ทฤษฎีการสร้างสรรคงาน ทฤษฎีการออกแบบ ลวดลายผ้าและเครื่องแต่งกาย รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานและปรับให้เหมาะสมกับการสร้างงานของผู้วิจัยเอง จนเกิดมาเป็นการแสดงนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ชมพูเพชรสายรุ้ง เป็นการนำผลไม้ที่มีชื่อเสียงประจำจังหวัดเพชรบุรีมาสร้างเป็นการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานถือเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในวงการศิลปวัฒนธรรม หรือ กลุ่มคนทั่วไปได้ทราบถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอาจจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้บริโภคหันมาสนใจชมพูเพชรสายรุ้งมากขึ้นในอนาคต

การนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เอกลักษณ์ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์และเผยแพร่ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตามถือเป็นการช่วยให้สิ่งเหล่านั้นคงอยู่และอาจได้รับการสืบทอดต่อไป ในหลายพื้นที่ของประเทศไทยยังคงมีศิลปวัตถุ นิทานท้องถิ่น หรือประเพณีอีกมากที่ยังไม่ได้ทำการสร้างสรรค์เป็นรูปแบบนาฏศิลป์ หากมีการนำสิ่งเหล่านั้นมาวิจัยและสร้างสรรค์เป็นการแสดงก็จะช่วยให้ประชาชนทั่วไปเกิดความสนใจ เกิดความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรม อันทรงคุณค่าของท้องถิ่นมากขึ้น

References

- Kaenyook, N. “Nǎo Thāng Kān Phatthanā Chomphū Phet Sāi Rung Khōng Kasētrakōn Nai Čhangwat Phetchaburi”. [Guideline for Phet Sai Rung’ Roseapple Development of Farmers in Phetchaburi Province]. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 1, no. 2 (June – September 2015): 81 – 92.
- Manipphan, N. *Kān Plūk Læ Khayāi Phan Chomphū*. [Planting and Propagate Species of Roseapple]. Bangkok: Petchkarats, 2012.
- Muanglek, Y. “Chomphū Phet Sāi Rung”. [Phet Sai rung Rose apple]. Technologychaoban. Accessed March 15, 2018. https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_14962.
- Na Songkhla, P. *Kān Longthun Tham Sūan Chomphū Yāng Mī ‘Āchīp*. [Make a Roseapple Garden like Professional]. Bangkok: Charoenrat, 2003.
- Nopudomphan, K. *Kān Sāng San Ngān Nāttayasin Thai Rūam Samai Čhāk Sanya Dokbua Nai Phut Tha Sātsanā*. [The Creation of Thai Contemporary Dance From Semiotics of Lotus in Buddhism]. A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Fine And Applied Arts Program in Fine and Applied Arts Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University, 2011.
- Phalangkaset. “Chomphū Thapthim Čhan Nōk Rudū Mātrathān GAP”. [Standard Off Season Thapthimchan roseapple GAP]. Accessed March 15, 2018. <https://www.palangkaset.com/เมืองไม้ผล/ชมฟู้ท้บทิมจันทร-ปลูก-1>.
- Phetchaburi Provincial’s Office. “Khōmūn Thūapai Læ Prawat khwām Pen Mā khōng Čhangwat Phetchaburi”. [General Information and History of Phetchaburi Province]. Phetchaburi Province. Accessed March 15, 2018. <http://www.phetchaburi.go.th/phet2/CODE/main#3>.
- Phewkum, R. Interview by Kamgert, S. Suan Lung Thoen, December 22, 2018.

Phewkum, S. Interview by Kamgert, S., Suan Lung Thoen, December 22, 2018.

Pransilapa, C., Butrarat, W., and Ninsandee, S. *Panhā Piset Rūrang Kān Suksā Chanit Khōng Watsadu thī Mōsom Samrap Kānhōphon Chomphū Petchaburi*. [The Study of Appropriate Bagging Materials of Rose apple]. A Special Project Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for the Degree of Bachelor of Science Department of Applied Statistics Faculty of Science King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, 1999.

Rūrang Sī Sai, N. *Kān 'Ōkbāp Lāi Phā*. [Textile Design]. Bangkok: Department of Industrial Promotion, 2002.

Satyam, C. "Phet Sai Rung Chomphū thī Phāng thī Sut Nai Lōk". [The Most Expensive Roseapple is Phet Sai Rung Roseapple]. *Posttoday*. Accessed March 15, 2018. <https://www.posttoday.com/local/scoop/366658>.

Siamganes. "Kān Čhēm Bindi tilux Kān Čhēm Nāphāk khōng Chāo 'Indīa Phū Būchā Ongthēp". [The Worship God of India]. Collection of Articles. Accessed April 20, 2018. <http://www.siamganes.com/hindu/archives/100>.

Sutipan, A. *Manut Kap Čhintanākān*. [Human with imagination]. Bangkok: Sangsilp, 1989.

Sutthinarakorn, W. *Kān Wičhai Chāng Khunnaphāp Kān Wičhai Nai Krabūan That Thāng Lūrak*. [Qualitative Research: Research of Alternative Paradigm]. Bangkok: Siamparitut, 2013.

Wirunrak, S. *Lak Kān Sadāng Nāttayasin Parithat*. [Principle of Performing arts]. Bangkok: Chulalongkorn, 2004.